Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2026–2027

35 334 Problematiek rondom stikstof en PFAS

36 755 Wijziging van de Omgevingswet (maatwerkaanpak PAS-projecten)

CP[1]

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 6 oktober 2026

De vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit[2] heeft schriftelijk overleg gevoerd met de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur over **Programma Maatwerk PAS-melders.** Bijgaand brengt de commissie hiervan verslag uit. Dit verslag bestaat uit:

- De uitgaande brief van 16 september 2026.
- De antwoordbrief van 2 oktober 2026.

De griffier van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
Wolf

[1] De letters CP hebben alleen betrekking op 35 334.

[2] Samenstelling:
Van Aelst-Den Uijl (SP), Baumgarten (JA21), Beukering (Fractie-Beukering), Fiers (PRO), Van Gasteren (Fractie-Van Gasteren), Van der Goot (OPNL), Van Gurp (PRO) (ondervoorzitter), Holterhues (ChristenUnie), Janssen-van Helvoort (PRO), Jaspers (BBB), Kanis (D66), Kemperman (FVD), Van Kesteren (PVV), Kluit (PRO), Van Knapen (BBB), Van der Linden (VVD), Van Meenen (D66), Nicolaï (PvdD), Oplaat (BBB) (voorzitter), Perin-Gopie (Volt), Rietkerk (CDA), Van Rooijen (50PLUS), Straus (VVD), Steenkamp (CDA), Thijssen (PRO), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), De Vries (SGP), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

kst-35334-CP
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2026

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Aan de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Den Haag, 16 september 2026

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 26 juni 2026 ter aanbieding van het Programma Maatwerk PAS-melders.[3] Naar aanleiding hiervan hebben de fractieleden van **PRO** mede namens **Fractie-Visseren-Hamakers**, **VVD**, **ChristenUnie** en **OPNL** gezamenlijk en **PvdD** een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van PRO mede namens Fractie-Visseren-Hamakers

De fractieleden van PRO en Fractie-Visseren-Hamakers verzoeken u te bevestigen dat Lelystad Airport niet de status van PAS-melder heeft, omdat de aanvraag destijds is afgewezen vanwege een overschrijding van de geldende drempelwaarde, zoals destijds door de Minister voor Natuur en Stikstof is aangegeven.[4]

Kunt u aangeven of Lelystad Airport alsnog PAS-melder status kan verkrijgen via het PAS-verificatieproces dat dit najaar loopt?

Heeft Lelystad airport zich gemeld voor deze procedure?

Kunt u expliciet bevestigen dat u niet zal meewerken aan legalisatie van Lelystad airport via de PAS-route om zo het vertrouwen van agrarisch ondernemers, samenleving en deze leden in het stikstofprogramma van het kabinet niet te ondermijnen.

Kunt u bevestigen dat Lelystad Airport zijn activiteiten via de reguliere vergunningprocedure alsnog zal moeten legaliseren door middel van een natuurvergunning?

Kunt u deze vragen voor 1 oktober 2026 beantwoorden in verband met de impact van deze kwestie op de behandeling van het stikstofpakket.

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van VVD

De fractieleden van de VVD vragen welke maatregelen u voornemens bent extra te treffen als op korte termijn blijkt dat de voorgestelde maatwerkaanpak niet direct leidt tot het gewenste effect?
Welke mogelijkheden heeft u (bijvoorbeeld via de zaakbegeleiders) om de ondernemers beter te ondersteunen?

Het Rijk is initiatiefnemer van het programma maatwerkaanpak PAS-projecten. De uitvoering vindt echter plaats in de provincies. In hoeverre pakt het Rijk haar rol in het tijdig ter beschikking stellen van de juiste informatie om de uitvoering goed te laten verlopen?

U schrijft in gesprek te blijven met de verschillende provincies om de uitvoering goed te laten verlopen en het instrumentarium aan te laten sluiten bij de praktijk.[5] Kunt u ingaan op het instrumentarium van de

---

[3] *Kamerstukken I* 2025/26, 35 334 / 36 755, CL.
[4] *Kamerstukken II* 2022/22, 35 334 nr. 174.
[5] *Kamerstukken I* 2025/26, 35 334 / 36 755, CL, p. 1.

zaakbegeleiders en hoe de individuele trajecten van de diverse zaakbegeleiders bij elkaar gebracht worden om duidelijke routes naar legalisatie te onderbouwen?

Welke boodschap geeft u de betrokken partijen, waaronder zaakbegeleiders en provincies, mee om te werken aan het herstel van vertrouwen in oplossingen bij PAS-melders?

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van ChristenUnie en OPNL gezamenlijk

Uit het verloop van het voortraject en uit het Programma Maatwerk PAS-melders maken de fractieleden van de ChristenUnie en OPNL op dat het legaliseren van PAS-melders buitengewoon ingewikkeld is en zal blijven. Acht u het mogelijk om met het voorliggende pakket een significant aantal PAS-melders te legaliseren, zonder dat sprake hoeft te zijn van bedrijfsbeëindiging? Zo ja, waarop baseert u deze overtuiging? Zo nee, om hoeveel bedrijfssluitingen zal het uws inziens gaan?

U schrijft: «Naar verwachting is legalisatie via deze route slechts in een enkel geval mogelijk.»[6] Het is deze leden niet duidelijk of u daarmee doelt op «intern salderen met te bemesten gronden» in het bijzonder of op «reduceren binnen de huidige bedrijfssituatie in het algemeen»?[7] Als u daarmee doelt op het laatste, hoe groot acht u dan de kans dat extern salderen of verplaatsen van het bedrijf van de PAS-melder wel mogelijk is?

U schrijft dat u een «PAS-akkoord» wilt sluiten.[8] Op welke termijn wilt u dit akkoord hebben gesloten en welke partijen nemen deel aan het overleg dat tot dit akkoord moet leiden?

Deze leden lezen dat het afhankelijk is van de casus welke kosten als schade kunnen worden aangemerkt.[9] Kunt u de compensatie van schade verder toelichten en schetsen wat de kaders zijn waarbinnen kosten als schade kunnen worden aangemerkt?

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van PvdD

De fractieleden van de PvdD vragen of u kunt bevestigen dat u verplicht bent op grond van artikel 22.21, tweede lid Omgevingswet een programma vast te stellen dat erin voorziet dat aan een PAS-melder die een vergunning nodig heeft om zijn bedrijfsvoering te legaliseren en die deze aanvraagt, de gevraagde vergunning zal worden verleend?
Zo nee, op welke gronden komt u tot dat oordeel, nu u heeft erkend dat met het amendement Flach het aanvankelijke voorstel om «legalisering» en «legaliseren» te vervangen door maatwerkaanpak «is teruggedraaid.».[10]

Zo ja, kunt u dan bevestigen dat als zo'n PAS-melder na bekendmaking van het Programma Maatwerk PAS-melders een vergunning voor het legaliseren van zijn exploitatie aanvraagt, op die vergunningaanvraag binnen de in de Omgevingswet vastgelegde termijnen dient te worden beslist?

---

[6] Programma Maatwerk PAS-melders, p. 18.
[7] Programma Maatwerk PAS-melders, p. 17–18.
[8] Programma Maatwerk PAS-melders, p. 22–23.
[9] Programma Maatwerk PAS-melders, p. 23.
[10] *Kamerstukken I* 2025/26, 35 334/36 755, CN, p. 6.

Kan u bevestigen dat de wettelijke beslistermijn niet opzijgezet kan worden door het Programma Maatwerk PAS-melders, voor zover daarin vermeld wordt dat 31 december 2030 geldt als uiterste termijn van legalisering?

Kunt u bevestigen dat de wettelijke beslistermijn ingevolge de Omgevingswet niet wordt opzijgezet door het bepaalde in artikel 22,21, vierde lid Omgevingswet, nu daaruit slechts volgt dat de in het programma opgenomen maatregelen uiterlijk 1 maart 2028 dienen te zijn uitgevoerd.

Als een PAS-melder na bekendmaking van het Programma Maatwerk PAS-melders een vergunning voor het legaliseren van zijn exploitatie aanvraagt op 1 oktober 2026 en aan de ontvankelijkheidsvereisten is voldaan, op welke datum dient dan op de aanvraag te zijn beslist?

U schrijft dat «PAS-melders die aangeven dat zij op stikstofruimte van de overheid willen wachten, op een moment bericht zullen krijgen of die ruimte ook daadwerkelijk binnen de termijn beschikbaar komt.».[11]
Als een PAS-melder aangeeft niet te willen wachten en verlangt dat binnen de wettelijke beslistermijn zijn aanvraag wordt gehonoreerd nu artikel 22.21, tweede lid, Omgevingswet op de overheid de verplichting legt om maatregelen te nemen die voorzien in het legaliseren van zijn exploitatie, hoe dient dan met inachtneming van artikel 22.21 Omgevingswet op de aanvraag te worden beslist?

Erkent u dat als de aanvraag zou worden afgewezen omdat niet voldoende stikstofruimte beschikbaar is, in strijd wordt gehandeld met artikel 22.21 Omgevingswet?
Zo nee, op grond van welke juridische redenering komt u tot dat oordeel?

U schrijft: «Wanneer additionaliteit niet kan worden aangetoond en daarmee geen juridisch houdbare vergunning kan worden verleend, moet er worden gezocht naar een alternatieve oplossing.».[12]
Wat zal er met in achtneming van artikel 22.21 Omgevingswet moeten worden beslist, als de aanvrager aangeeft niet bereid te zijn om naar een alternatieve oplossing te zoeken?

Erkent u dat er wettelijk geen bevoegdheid van de overheid is om de beslissing op de aanvraag aan te houden om te wachten op beschikbare depositieruimte?

U schrijft dat vanuit het Rijk provincies worden gesubsidieerd om maatregelen te treffen, zoals het vrijmaken van depositieruimte, om PAS-melders te legaliseren.[13]
Kunt u een opsomming geven van de maatregelen die kunnen worden getroffen om depositieruimte vrij te maken?

Behoort tot de in de vorige vraag bedoelde maatregelen ook het intrekken van vergunningen of (mest)rechten van piekbelasters? Zo nee, waarom niet?

Zo ja, over welke bevoegdheden beschikt de regering of de Minister om te bereiken dat van piekbelasters vergunningen of (mest)rechten worden ingetrokken? Bent u bereid om zulke bevoegdheden te hanteren of de regering dat te verzoeken?

---

[11] *Kamerstukken I* 2025/26, 35 334/36 755, CN, p. 7.
[12] *Kamerstukken I* 2025/26, 35 334/36 755, CN, p. 8.
[13] *Kamerstukken I* 2025/26, 35 334/36 755, CN, p. 9.

Als een advocaat van een PAS-melder die een vergunning nodig heeft en deze heeft aangevraagd, stelt dat artikel 22.21 Omgevingswet de overheid verplicht om als dat nodig is voor het kunnen inwilligen van aanvragen van PAS-melders die gericht zijn op legalisering, maatregelen te nemen die leiden tot het vrijmaken van depositie-ruimte, onderschrijft u dan die stelling? Zo nee, op grond van welke juridische redenering komt u tot dat oordeel?

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangen deze graag uiterlijk binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

De voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
G.J. Oplaat

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, VISSERIJ, VOEDSELZEKERHEID EN NATUUR

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 oktober 2026

Hierbij ontvangt u de beantwoording van de vragen die leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben gesteld over het Programma Maatwerk PAS-melders (kenmerk 182274, ingezonden 16 september 2026).

De Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
J. van Essen

Beantwoording vragen over Programma Maatwerk PAS-melders

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 26 juni 2026 ter aanbieding van het Programma Maatwerk PAS-melders.[14] Naar aanleiding hiervan hebben de fractieleden van PRO mede namens Fractie-Visseren-Hamakers, VVD, ChristenUnie en OPNL gezamenlijk en PvdD een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van PRO mede namens Fractie-Visseren-Hamakers

Kunt u aangeven of Lelystad Airport alsnog PAS-melder status kan verkrijgen via het PAS verificatieproces dat dit najaar loopt? Heeft Lelystad airport zich gemeld voor deze procedure?

Antwoord

Lelystad airport is al negatief geverifieerd en kan dus geen PAS-melder status meer verkrijgen. De luchthaven heeft zich voor december 2022 gemeld voor het legalisatieprogramma en heeft hierna in het verificatieproces een negatieve verificatie ontvangen. Daarmee is de luchthaven definitief uitgesloten van deelname aan het programma.

Kunt u expliciet bevestigen dat u niet zal meewerken aan legalisatie van Lelystad airport via de PAS route om zo het vertrouwen van agrarisch ondernemers, samenleving en deze leden in het stikstofprogramma van het kabinet niet te ondermijnen?

Antwoord

Lelystad Airport heeft een negatieve verificatie ontvangen en kan daardoor niet deelnemen aan het programma maatwerk PAS-melders. De luchthaven zal zelf stappen moeten ondernemen om via het reguliere spoor een vergunning voor een Natura 2000-activiteit te verkrijgen.

Kunt u bevestigen dat Lelystad Airport zijn activiteiten via de reguliere vergunningprocedure alsnog zal moeten legaliseren door middel van een natuurvergunning?

Antwoord

Ja, Lelystad airport dient net als ieder ander project de reguliere natuurvergunningsprocedure te doorlopen.

Kunt u deze vragen voor 1 oktober 2026 beantwoorden in verband met de impact van deze kwestie op de behandeling van het stikstofpakket?

Antwoord

Nee

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van VVD

De fractieleden van de VVD vragen welke maatregelen u voornemens bent extra te treffen als op korte termijn blijkt dat de voorgestelde maatwerkaanpak niet direct leidt tot het gewenste effect?

---

[14] Kamerstukken I 2025/26, 35 334 / 36 755, CL.

Antwoord

Om grip te houden op de doeltreffendheid en de kwaliteit van de maatwerkaanpak stuur ik vóór 1 juli 2027 een evaluatie van het Programma Maatwerk PAS-melders naar de Staten-Generaal. Dit is conform het amendement Vedder/Grinwis.[15] Ik wil deze evaluatie afwachten om te bepalen of en eventueel welke bijsturing vereist is.

Welke mogelijkheden heeft u (bijvoorbeeld via de zaakbegeleiders) om de ondernemers beter te ondersteunen?

Antwoord

Ik zet zaakbegeleiders in om desgewenst het gesprek met ondernemers aan te gaan om hen te ondersteunen waar dat nodig is. De zaakbegeleiders komen regelmatig bijeen om diverse praktijkcasussen van PAS-melders met elkaar te bespreken. Op deze manier leren we van elkaar en kunnen de zaakbegeleiders oplossingsrichtingen mogelijk voor hun eigen casussen inzetten. Daarnaast heeft het Rijk middels de Regeling Provinciale Maatregelen PAS-melders (RPMP) geld beschikbaar gemaakt om via verschillende regelingen PAS-melders financieel te ondersteunen bij de implementatie van de verschillende maatwerksporen in het programma.

Het Rijk is initiatiefnemer van het programma maatwerkaanpak PAS-projecten. De uitvoering vindt echter plaats in de provincies. In hoeverre pakt het Rijk haar rol in het tijdig ter beschikking stellen van de juiste informatie om de uitvoering goed te laten verlopen?

Antwoord

Rijk en provincies hebben de gezamenlijke verantwoordelijkheid om PAS-melders een structurele oplossing te bieden. Het Rijk en provincies onderhouden intensief contact over de voortgang, het instrumentarium en eventuele knelpunten in de uitvoering. Het Rijk heeft met het vaststellen van een nieuw programma de provincies mogelijkheden gegeven om op verschillende manieren aan de slag te gaan met de PAS-dossiers om voor elke ondernemer een oplossing te realiseren.

U schrijft in gesprek te blijven met de verschillende provincies om de uitvoering goed te laten verlopen en het instrumentarium aan te laten sluiten bij de praktijk. Kunt u ingaan op het instrumentarium van de zaakbegeleiders en hoe de individuele trajecten van de diverse zaakbegeleiders bij elkaar gebracht worden om duidelijke routes naar legalisatie te onderbouwen?

Antwoord

Zaakbegeleiders zijn op de hoogte van de diverse regelingen en subsidies van zowel Rijk als provincies waar PAS-melders gebruik van kunnen maken. Samen met de ondernemer bekijken ze wat het beste bij hun wensen past. Vanuit het Rijk is de SPUK Regeling provinciale maatregelen PAS-melders (RPMP) 2024 ingesteld om provincies in staat te stellen voor een aantal diverse doelen een regeling voor PAS-melders te openen. Dit zijn aankoop van stikstofruimte (verwerving van stikstofdepositieruimte), omschakeling, vermindering van stikstofuitstoot (reductie van stikstofemissie), verplaatsing en (gedeeltelijke) beëindiging via de MGB. De zaakbegeleiders komen regelmatig bijeen om diverse praktijkcasussen

[15] Kamerstuk 36 755–14

van PAS-melders met elkaar te bespreken. Op deze manier leren we van elkaars succesverhalen en kunnen de zaakbegeleiders deze oplossingsrichtingen voor hun eigen casussen inzetten.

Welke boodschap geeft u de betrokken partijen, waaronder zaakbegeleiders en provincies, mee om te werken aan het herstel van vertrouwen in oplossingen bij PAS-melders?

Antwoord

Het is de overheid de afgelopen jaren onvoldoende gelukt het vertrouwen van PAS-melders terug te winnen, mede door het uitblijven van een oplossing voor de vergunningproblematiek. Veel van de PAS-melders hebben in de internetconsultatie over het programma aangegeven behoefte te hebben aan een overheid die actief, betrokken en oplossingsgericht is. Die boodschap neem ik ter harte en geef ik provincies en zaakbegeleiders mee, die vanuit de uitvoering hét gezicht van de overheid zijn. Mijn ervaring is dat ondernemers die contact hebben gehad met zaakbegeleiders, dit als prettig ervaren.

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van ChristenUnie en OPNL gezamenlijk

Uit het verloop van het voortraject en uit het Programma Maatwerk PAS-melders maken de fractieleden van de ChristenUnie en OPNL op dat het legaliseren van PAS-melders buitengewoon ingewikkeld is en zal blijven. Acht u het mogelijk om met het voorliggende pakket een significant aantal PAS-melders te legaliseren, zonder dat sprake hoeft te zijn van bedrijfsbeëindiging? Zo ja, waarop baseert u deze overtuiging? Zo nee, om hoeveel bedrijfssluitingen zal het uws inziens gaan?

Antwoord

De oplossingen die voor een PAS-melder open staan is afhankelijk van de staat van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden, de impact op dat gebied van de landelijke generieke maatregelen, de inzet van gebiedsgerichte provinciale maatregelen en de bestaande bedrijfsvoering van de PAS-melder en diens wensen voor de toekomst van het bedrijf. Mijn verwachting is dat de maatregelen zoals ik deze heb aangekondigd in de brief van 26 juni[16] samen met de inzet van de provincies op veel plekken er weer ruimte komt voor vergunningverlening en dat PAS-melders dus mogelijkheden hebben om zonder bedrijfsbeëindiging tot een oplossing te komen. Ik voel mij hierin gesterkt door de appreciatie van het PBL op het maatregelenpakket. Uiteindelijk zal het ook aan de PAS-melders zelf zijn of zij kiezen voor beëindiging, ik kan geen inschatting maken hoeveel bedrijven gaan stoppen.

U schrijft «Naar verwachting is legalisatie via deze route slechts in een enkel geval mogelijk.» Het is deze leden niet duidelijk of u daarmee doelt op «intern salderen met te bemesten gronden» in het bijzonder of op «reduceren binnen de huidige bedrijfssituatie in het algemeen»? Als u daarmee doelt op het laatste, hoe groot acht u dan de kans dat extern salderen of verplaatsen van het bedrijf van de PAS-melder wel mogelijk is?

[16] Kamerstuk 36 800-XIV, nr. 87

Antwoord

De mogelijkheden die voor een PAS-melder openstaan zijn gebiedsafhankelijk. Over het algemeen kan worden gezegd dat een oplossing via intern salderen eenvoudiger te realiseren is dan via extern salderen of verplaatsing. Bij intern salderen hoeven, wanneer behoud is geborgd en additionaliteit is aangetoond, geen aanvullende maatregelen te worden getroffen om stikstofruimte elders vrij te maken. Over de haalbaarheid van extern salderen of verplaatsing in individuele gevallen kan op voorhand geen algemene uitspraak worden gedaan, nu dit afhankelijk is van de gebiedsspecifieke omstandigheden.

U schrijft dat u een «PAS-akkoord» wilt sluiten. Op welke termijn wilt u dit akkoord hebben gesloten en welke partijen nemen deel aan het overleg dat tot dit akkoord moet leiden?

Antwoord

Op dit moment ben ik bezig met het in kaart brengen wat de belangrijkste obstakels zijn waardoor de inzet van maatregelen niet van de grond komt. Uit de eerste resultaten blijkt dat subsidies en/of regelingen om maatwerkoplossingen op het erf te kunnen plaatsen aangevuld moeten worden met externe financiering. Mede vanwege staatssteunregels is de financiële steun die Rijk en provincies kunnen bieden beperkt en niet voldoende om de maatwerkoplossing volledig te compenseren. Daarnaast krijgen PAS-melders vanwege hun onzekere positie niet altijd de externe financiering rond om de maatwerkoplossing daadwerkelijk te kunnen plaatsen. Zodra ik een duidelijk beeld heb wat er nodig is om dit te verhelpen wil ik gesprekken voeren met financiële partners zoals banken en investeringsfondsen om de mogelijkheden te verkennen om PAS-melders te helpen. Aan de hand van deze gesprekken kan ik de termijn waarop afronding mogelijk is goed inschatten.

Deze leden lezen dat het afhankelijk is van de casus welke kosten als schade kunnen worden aangemerkt. Kunt u de compensatie van schade verder toelichten en schetsen wat de kaders zijn waarbinnen kosten als schade kunnen worden aangemerkt?

Antwoord

De Commissie schadevergoeding PAS-melders adviseert de Minister van LVVN per situatie over de mogelijke aansprakelijkheid voor schade waar het Rijk voor verantwoordelijk is bij PAS-melders. Hierbij baseert de Commissie haar advies op het geldende recht, in het bijzonder het aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht. Bij de beoordeling van gevallen wordt gekeken naar de unieke omstandigheden van elk individueel geval. De Commissie beoordeelt of er sprake van schade is en stelt vast of de schade is ontstaan als gevolg van de ontbindend verklaring van het PAS. Voorbeelden van schade die toegekend en uitgekeerd zijn, zijn onder andere advieskosten die gemaakt zijn door de PAS-melder of (des)investeringen die gemaakt zijn welke nodig waren om terug in een legale situatie te komen. Welke kosten specifiek in aanmerking komen is per casus verschillend. Meer informatie over de werkwijze van de Commissie schadevergoeding PAS-melders is te vinden op de website van de RVO.

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van PvdD

De fractieleden van de PvdD vragen of u kunt bevestigen dat u verplicht bent op grond van artikel 22.21, tweede lid Omgevingswet een

programma vast te stellen dat erin voorziet dat aan een PAS-melder die een vergunning nodig heeft om zijn bedrijfsvoering te legaliseren en die deze aanvraagt, de gevraagde vergunning zal worden verleend? Zo nee, op welke gronden komt u tot dat oordeel, nu u heeft erkend dat met het amendement Flach het aanvankelijke voorstel om «legalisering» en «legaliseren» te vervangen door maatwerkaanpak« is teruggedraaid.» Zo ja, kunt u dan bevestigen dat als zo'n PAS-melder na bekendmaking van het Programma Maatwerk PAS-melders een vergunning voor het legaliseren van zijn exploitatie aanvraagt, op die vergunningaanvraag binnen de in de Omgevingswet vastgelegde termijnen dient te worden beslist?

Antwoord

Het Rijk en provincies dragen samen zorg voor het legaliseren van PAS-meldingen. Deze verplichting is vastgelegd in art. 22.21 van de Omgevingswet (Ow). Het Rijk heeft in juni het Programma Maatwerk PAS-melders vastgesteld waarin legalisering voor PAS-melders wordt gedefinieerd als het bieden van een structurele oplossing om hun activiteit weer in een legale situatie te brengen.» Voor een deel van deze oplossingen is een vergunning nodig. Uit artikel 22.21 Ow volgt echter niet dat een aangevraagde vergunning in alle gevallen moet worden verleend. Het is aan het bevoegd gezag, in dit geval veelal de provincies, om te besluiten over vergunningsaanvragen. De beslistermijnen waarbinnen een bevoegd gezag moet beslissen over vergunningsaanvragen vormen geen onderdeel van het Programma Maatwerk PAS-melders, maar zijn vastgelegd in hoofdstuk 16 van de Omgevingswet.

Kan u bevestigen dat de wettelijke beslistermijn niet opzijgezet kan worden door het Programma Maatwerk PAS-melders, voor zover daarin vermeld wordt dat 31 december 2030 geldt als uiterste termijn van legalisering?

Antwoord

Met het Programma Maatwerk PAS-melders wordt PAS-melders op 1 maart 2028 zicht op een oplossing geboden. De oplossing hoeft in maart 2028 nog niet volledig geïmplementeerd te zijn. Voor de implementatie, en een eventuele vergunningsaanvraag, heeft de PAS-melder, indien gewenst met ondersteuning van een zaakbegeleider, tot en met 2030 de tijd. De wettelijke beslistermijnen waarbinnen een bevoegd gezag moet beslissen over vergunningsaanvragen vormen geen onderdeel van het Programma Maatwerk PAS-melders, maar zijn vastgelegd in hoofdstuk 16 van de Omgevingswet.

Kunt u bevestigen dat de wettelijke beslistermijn ingevolge de Omgevingswet niet wordt opzijgezet door het bepaalde in artikel 22,21, vierde lid Omgevingswet, nu daaruit slechts volgt dat de in het programma opgenomen maatregelen uiterlijk 1 maart 2028 dienen te zijn uitgevoerd.

Antwoord

De wettelijke beslistermijnen waarbinnen een bevoegd gezag moet beslissen over vergunningsaanvragen vormen geen onderdeel van het Programma Maatwerk PAS-melders, maar zijn vastgelegd in hoofdstuk 16 van de Omgevingswet.

Als een PAS-melder na bekendmaking van het Programma Maatwerk PAS-melders een vergunning voor het legaliseren van zijn exploitatie

aanvraagt op 1 oktober 2026 en aan de ontvankelijkheidsvereisten is voldaan, op welke datum dient dan op de aanvraag te zijn beslist?

Antwoord

In het Programma Maatwerk PAS-melders is een deadline opgenomen waarbinnen de eerste stap van de verificatie wordt afgerond. Nog niet alle initiatiefnemers die zich in 2022 hebben aangemeld voor het legalisatieprogramma hebben immers uitsluitsel gehad van hun bevoegd gezag of hun aanmelding aan de criteria voldoet en of zij een oplossing mogen verwachten over de bandbreedte van het Programma Maatwerk PAS-melders (positieve verificatie of een negatieve verificatie). PAS-melders die nog niet de benodigde gegevens hebben aangeleverd wordt gevraagd om deze informatie aan te leveren bij het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag zal hen vervolgens uiterlijk 15 januari 2027 infomeren of hun aanmelding van destijds positief of negatief is geverifieerd.

Het aanmelden voor het legalisatieprogramma is niet hetzelfde als een vergunningsaanvraag. Voor een deel van de oplossingen uit het Programma Maatwerk PAS-melders zal een vergunning nodig zijn. De wettelijke beslistermijnen waarbinnen een bevoegd gezag moet beslissen over vergunningsaanvragen vormen geen onderdeel van het Programma Maatwerk PAS-melders, maar zijn vastgelegd in hoofdstuk 16 van de Omgevingswet.

U schrijft dat «PAS-melders die aangeven dat zij op stikstofruimte van de overheid willen wachten, op een moment bericht zullen krijgen of die ruimte ook daadwerkelijk binnen de termijn beschikbaar komt.» Als een PAS-melder aangeeft niet te willen wachten en verlangt dat binnen de wettelijke beslistermijn zijn aanvraag wordt gehonoreerd nu artikel 22.21, tweede lid, Omgevingswet op de overheid de verplichting legt om maatregelen te nemen die voorzien in het legaliseren van zijn exploitatie, hoe dient dan met inachtneming van artikel 22.21 Omgevingswet op de aanvraag te worden beslist?

Antwoord

PAS-melders die willen wachten op vrijgemaakte stikstofruimte uit bronmaatregelen kunnen geen juridisch houdbare vergunning krijgen als deze ruimte niet beschikbaar is. Wanneer een PAS-melder een vergunningsaanvraag indient met onvoldoende stikstofruimte zal een bevoegd gezag hier negatief op besluiten.

Erkent u dat als de aanvraag zou worden afgewezen omdat niet voldoende stikstofruimte beschikbaar is, in strijd wordt gehandeld met artikel 22.21 Omgevingswet? Zo nee, op grond van welke juridische redenering komt u tot dat oordeel?

Antwoord

Het legaliseren van PAS-meldingen met vrijgemaakte ruimte uit bronmaatregelen werkt onvoldoende. Om deze reden zet het Programma Maatwerk PAS-melders breder in op verschillende soorten oplossingen waarmee de PAS-melder in een legale situatie terechtkomt. Het Programma bevat de maatregelen voor PAS-melders om naar een structurele oplossing te komen. Parallel wordt met het maatregelenpakket uit de Kamerbrief van 26 juni de vergunningverlening losgetrokken.[17] Het is de verwachting dat slechts een klein deel van de PAS-melders een

[17] Kamerstukken 36 800-XIV, nr. 87

oplossing kan krijgen met vrijgemaakte ruimte uit bronmaatregelen. PAS-melders kunnen, indien gewenst, met ondersteuning van een zaakbegeleider kijken welke oplossing het beste bij de bedrijfsspecifieke situatie past.

U schrijft «Wanneer additionaliteit niet kan worden aangetoond en daarmee geen juridisch houdbare vergunning kan worden verleend, moet er worden gezocht naar een alternatieve oplossing.» Wat zal er met in achtneming van artikel 22.21 Omgevingswet moeten worden beslist, als de aanvrager aangeeft niet bereid te zijn om naar een alternatieve oplossing te zoeken?

Antwoord

Het is de verwachting dat slechts een klein deel van de PAS-melders een oplossing kan krijgen met vrijgemaakte ruimte uit bronmaatregelen. Het Programma Maatwerk PAS-melders biedt PAS-melders de mogelijkheid om, indien gewenst, met ondersteuning van zaakbegeleiders andere oplossingen te verkennen waarmee de activiteit weer in een legale situatie terecht komt. Voor PAS-melders die geen andere oplossing willen verkennen anders dan vrijgemaakte stikstofruimte uit bronmaatregelen geldt dat zij op termijn te maken kunnen krijgen met handhavingsverzoeken.

Erkent u dat er wettelijk geen bevoegdheid van de overheid is om de beslissing op de aanvraag aan te houden om te wachten op beschikbare depositieruimte?

Antwoord

Het Programma Maatwerk PAS-melders schetst verschillende oplossingsrichtingen waarmee de activiteit van de PAS-melder weer in een legale situatie terecht kan komen. Voor een deel van de oplossingen is een vergunning nodig. Hier beslist het bevoegd gezag over. De wettelijke beslistermijnen waarbinnen een bevoegd gezag moet beslissen over vergunningsaanvragen vormen geen onderdeel van het Programma Maatwerk PAS-melders, maar zijn vastgelegd in hoofdstuk 16 van de Omgevingswet.

U schrijft dat vanuit het Rijk provincies worden gesubsidieerd om maatregelen te treffen, zoals het vrijmaken van depositieruimte, om PAS-melders te legaliseren. Kunt u een opsomming geven van de maatregelen die kunnen worden getroffen om depositieruimte vrij te maken?

Antwoord

Hoofdstuk 5 van het Programma Maatwerk PAS-melders schetst de verschillende maatregelen gericht op het creëren van stikstofruimte, zoals de RPMP 2024 waar het aankopen van extern saldeerruimte één van de mogelijkheden is. De stikstofruimte die bijvoorbeeld met de Lbv vrijkomt en die op gebiedsniveau niet nodig is om verslechtering van Natura 2000-gebieden te voorkomen of om perspectief te houden op herstel, zal zoveel mogelijk worden ingezet voor prioritaire projecten van nationaal belang (waaronder de PAS-melders). Alle maatregelen gericht op stikstofreductie leveren een bijdrage aan het kunnen aantonen van additionaliteit waarmee ook andere type oplossingen, anders dan legaliseren met vrijgemaakte ruimte uit bronmaatregelen, ingezet kunnen worden om PAS-melders een structurele oplossing te bieden.

Behoort tot de in de vorige vraag bedoelde maatregelen ook het intrekken van vergunningen of (mest)rechten van piekbelasters? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Het gericht en verplicht opkopen van vergunde activiteiten is geen onderdeel van het Programma Maatwerk PAS-melders. In het Programma Maatwerk PAS-melders wordt onder andere verwezen naar de Vrijwillige beëindigingsregeling (Vbr) en de Maatregel Gerichte Beëindiging (MGB). Deze maatregelen zijn vrijwillig van aard en kunnen mogelijk een oplossing bieden voor PAS-melders die hun activiteit willen staken. De stikstofruimte die daarmee vrijkomt en die op gebiedsniveau niet nodig is om verslechtering van Natura 2000-gebieden te voorkomen of om perspectief te houden op herstel, kan mogelijk worden ingezet voor het legaliseren van PAS-melders. Het is echter de verwachting dat maar een klein deel van de PAS-melders gelegaliseerd kan worden met vrijgemaakte ruimte uit bronmaatregelen. Daarom presenteert het Programma Maatwerk PAS-melders bredere oplossingsrichtingen waarmee PAS-melders hun activiteit in een legale situatie kunnen brengen.